

N:o 11.

Af herr **Hägglund**, om ändring i gällande bestämmelser angående sparkasse- och därmed likartad räkning hos bankaktiebolag och solidariska bankbolag.

Nu gällande bestämmelser om sparkasseräkning finnas i mom. 2 af § 26 i lag angående bankaktiebolag och § 29 i lag angående solidariska bankbolag och har följande lydelse:

»Å medel, som på så kallad sparkasseräkning eller därmed likartad räkning insätts, må icke godtgöras ränta för högre belopp än tre tusen kronor af en insättares tillgodohafvande. Ej heller må bankaktiebolag ikläda sig skyldighet att annorledes än viss tid, minst en vecka, efter uppsägning återbetala å sådan räkning insatta medel; styrelsen dock öppet lämnadt att, då sådant pröfvas utan olägenhet kunna ske, i särskilda fall medgifva utbetalning utan afvaktan på uppsägningstidens utgång.»

Till dessa lagstadganden får undertecknad på grunder, som här nedan anföras, föreslå tvenne tillägg, nämligen dels att insättningar och uttag å denna räkningskola omedelbart antecknas i motbok, som utlämnas till räkningshafvaren, dels att det belopp, som utan afvaktan på uppsägningstidens utgång eller utan föregången uppsägning får utlämnas, ej må under en och samma kalendermånad sammanlagdt öfverstiga 1,000 kronor. Förslag till formulering af mom. 2 med dessa tillägg framställes här nedan.

Det förra af dessa tillägg, hvilket åsyftar att förhindra uttag å räkningen medelst checker utan företeende af motboken, ett för sparbankerna förbjudet uttagssätt, är i sak identiskt med det förslag, som af Kungl. Maj:t utsedde banklagskommittéerade framställt i § 48 mom. 2 af deras sistlidet år offentliggjorda förslag till lag om bankrörelse; och får jag såsom motivering däraf åberopa hvad nämnda kommittéerade anfört å pag. 95 och följande i deras lagförslag.

Den numera så allmänt anlitade sparkasseräkningen började först 1877 användas i vårt lands banker. Den upptogs då af några aktiebanker och utbreddes så småningom till de öfriga bankaktiebolagen, så att tjugu år därefter endast tvenne aktiebanker af då existerande 30 saknade denna räkning. Insättningarna å densamma tillväxte i början ganska långsamt och uppgingo ännu vid slutet af 1896 icke till mer än 21,500,000 kronor. 1897, då de solidariska bankerna började bereda sig på sedelcirkulationens indragning, öppnade äfven några af dem sparkasseräkning; och 2 år därefter, vid slutet af 1899, fanns densamma i 18 af de 26 solidariska bankerna. Sammanlagda behållningen å denna räkning i de 55 af landets 64 banker, som då infört densamma i sin rörelse, uppgick till 75,460,000 kronor, fördelad på 139,380 räkningar. 9 år därefter, vid slutet af 1908, då bankernas antal vuxit till 84, fanns sparkasseräkning hos dem alla, och behållningen hade stigit till 251,000,000 kronor och räkningarnas antal till något öfver 681,000, fördelade på dessa bankers öfver hela landet spridda 579 kontor.

Af nu lämnade uppgifter torde framgå, att denna räkning i synnerlig grad motsvarat och fyllt ett allmänt känt behof och sålunda styrkt sitt berättigande såsom en legitim bankinrättning, värd att från det allmännas sida skyddas för urartning, såvidt sådant kan genom lagstiftning åstadkommas.

Bankernas sparkasseräkning hade fortgått i öfver 22 år, innan den tilldrog sig lagstiftningens uppmärksamhet. Det var först 1899, som förslag framställdes att genom någon lagbestämmelse reglera densamma, närmast med anledning af den oro, som räkningens snabba tillväxt och utbredning inom bankerna framkallat hos vårt lands sparbanker.

Då 1899 i banklagen för första gången infördes ett stadgande om sparkasserörelse, togs formuleringen däraf från § 11 i gällande sparbankslag. Bankstyrelse förbjöds därigenom att ikläda sig skyl-

dighet till återbetalning af insatta medel utan uppsägning, densamma »dock öppet lämnadt att, då sådant utan olägenhet kan ske, medgifva utbetalning utan afvaktan på uppsägningstidens utgång». Innan detta stadgande blef lag, hade redan hos bankerna utbildat sig en praxis att medgifva uttagning å räkning intill visst belopp utan uppsägning. Syftet med den nya lagbestämmelsen synes hafva varit att förmå bankerna till iakttagande af samma förfaringssätt som i sparbankerna är vanligt, där utbetalning efter uppsägning varit regel och omedelbart uttag ett i särskilda fall förekommande undantag. Lagens verkan blef dock ej den åsyftade. Tillåtelsen att medgifva uttag före uppsägningstidens utgång användes, såsom kommitterade för utarbetande af gällande banklag påpeka, ofta så, »att vederbörande styrelse lämnade generellt medgifvande, att af å sparkasseräkning insatta medel visst, vanligen i sparkasseboken till siffran uppgifvet belopp, finge af insättare återbekommas utan afvaktan på uppsägningstidens utgång». Det intogs därför på kommitterades förslag i lagen ett förtydligande tillägg, enligt hvilket styrelse äger »i särskilda fall» medgifva utbetalning utan afvaktan på uppsägningstidens utgång. Detta stadgande har som känt blifvit lika litet effektivt som det föregående; och torde därigenom vara ådagalagdt, att man på denna väg icke kan nå hvad som åsyftas.

Bankernas sparkasseräkning har under påverkan af allmänhetens behof utvecklats till en från sparbankernas motsvarande räkning något skiljaktig typ. Hvardera räkningen är bäst lämpad för sin särskilda kundkrets, sparbankernas för dem, som mera sällan behöfva göra uttag från sin räkning, till ersättning hvarför de också vanligen erhålla en något högre räntegodtgörelse, bankernas åter är afpassad för den del af allmänheten, som oftare måste röra sin räkning. Båda räkningarna synas således vara lika behöfliga och böra därför också kunna sammanstå och tillväxa utan skadligt intrång på hvarandra. Detta synes också i verkligheten hafva varit förhållandet. De statistiska uppgifterna om sparbankernas utveckling under senaste till resultatet kända tioårsperiod från $^{31/12}$ 1897 — $^{31/12}$ 1907 visa, att under tiden för sparkasseräkningens största uppsving i bankerna hafva äfven landets sparbanker haft en verkliga storartad utveckling.

De vid slutet af 1897 i landets då 375 sparbanker insatta medlen utgjorde 383,582,000 kronor. Vid slutet af 1907 hade dessa bankers antal ökats till 426 och insättarnes hos dem innestående

behållning till 682,038,000 kronor, en tillväxt som i absolut summa vida öfvergår sparkasseräkningens hos bankerna under samma tid.

Utan att binda sig af några generella löften medgifva, som känt, bankerna numera allmänt å vista uttag af 1,000 kronor i månaden och ofta därutöfver mot en kapitalrabatt eller särskild afgift för öfverskjutande belopp. På sista tiden har emellertid i denna ganska stadgade praxis börjat inträda en förändring, som hotar att förvanska denna stora bankräkning. Ett antal kassastarka och konkurrensifriga banker hafva nämligen börjat gå ännu längre och i verkligheten så långt man *kan* gå i lossandet på uppsägningsbandet och medgifva uttagning af hela räkningens behållning t. o. m. 3,000 kronor utan vare sig uppsägning eller särskild afgift. Om intet mellankommer, är det antagligen blott en tidsfråga, när under konkurrensens tryck alla andra banker nödgas följa exemplet. Därmed skulle bankernas hela sparkasseräkning, å hvilken för närvarande, som nämnts, inestå öfver 250,000,000 kronor, faktiskt förvandlas till en flytande upp- och afskrifningsräkning med en, från hvarje rimlighets synpunkt sedt, abnormt hög ränta, ägnad att alldeles förvilla allmänhetens begrepp om de riktiga grunderna för räntesatsers afpassande å bankers inlåningsräkningar, och rätten till uppsägning blefve undanskjuten och praktiskt taget nästan omöjliggjord för annat fall än inträffande panik.

Såsom redan nämnts, har motivet till i banklagen införda inskränkningar och försök till begränsning af bankernas sparkassemblerelse hittills uteslutande varit angelägenheten om att skydda sparbankerna i konkurrensen med bankbolagen. Sedan emellertid rörelsen å denna räkning numera tagit sådan vändning, att den kan komma att afsevärdt försvaga bankernas förmåga af likviditet och faktiskt rubbar den normala grunden för inlåningsräntesatsernas afvägande, torde det vara på tiden, att något åtgöres för att skydda ej blott sparbankerna, utan äfven bankbolagen själfva, mot en inbrytande fullständig upplösning af denna viktiga bankräkning, som enligt banklagens mening skulle vara en i väsentlig mån genom uppsägningsskyldighet bunden och tryggad räkning, därigenom värd en räntegodtgörelse närmast högsta depositionsränta.

Då det visat sig ogörligt att genom föreskrift i lagen begränsa frekvensen af å vista uttag å denna räkning, så återstår möjligheten att vinna något i afsedd riktning genom att lagligen begränsa det belopp, som under viss tid får å räkningen omedelbart uttagas.

Därigenom skulle åt sparkassan ännu kunna bevaras karaktären af en i verkligheten till stor del bunden räkning.

Ett stadgande därom kunde icke sägas vara mera speciellt, obankmässigt eller eljest olämpligt att i banklagen intagas än föreskriften om hvarje räknings begränsning till kr. 3,000 eller det förbud mot användning af check, som banklagskommitterade föreslagit och undertecknad upptagit i denna motion. Frågan är blott om en dylik bestämmelse blefve till gagn och om den kan göras effektiv.

Att det från banksynpunkt sedt vore en fördel, om sparkasseräkningen kunde räddas från att nedsjunka till en ren à vista räkning, ligger i öppen dag. Hvad några banker nu tro sig kunna vinna gentemot publiken genom uppgifvande af hvarje gräns för uttag å räkningen, är en rent tillfällig och öfvergående fördel. Så snart öfriga banker tvingats att följa exemplet, så komma alla i förhållande till hvarandra åter i samma läge som förut, endast att detsamma i jämförelse med det föregående blir ett lägre och ofördelaktigare från likviditetens synpunkt sedt.

Att ifrågavarande inskränkning i uttagsfriheten å bankernas sparkasseräkning äfven skulle vara till gagn för sparbankerna är lika själfklart. De ha svårare än bankerna att följa med i konkurrensen om kunder genom lossande på uppsägningsbandet, då ifrågavarande räkning är deras enda insättningsräkning, under det bankerna hafva flere af olika slag, hvilka, kompletterande hvarandra, förse kassan med rörelsemedel. Arten af deras utlåning, mest långa amorteringslån och lån mot uppsägning, gör också deras tillgångar, om de skulle behövas för den dagliga rörelsen, svåråtkomligare än bankernas. Därför finner man också, att sparbankerna icke i samma utsträckning som bankerna våga släppa efter i fråga om uppsägningskyldigheten och att de i stället såsom konkurrensmedel anlita en höjning af inlåningsräntan. Denna nödgar å sin sida till höjning af deras utlåningsränta, och sålunda träffas inteckningar i stad och på landet och därmed äfven egnahemsrörelsen, som sparbankerna äro så väl ägnade och numera äfven villiga att understödja, af ränteförhöjningen.

Hvad beträffar möjligheten att göra den föreslagna inskränkningen effektiv, så komma motböckerna, sedan alla uttag måste i den omedelbart införas, att erbjuda en säker kontroll öfver föreskriftens efterlefnad, om det blott stadgas, att äfven uppsägningar skola i dem antecknas. I motbok synligt uttag utöfver det belopp,

som finge månatligen å vista uttagas, måste då motsvaras af antecknade uppsägningar. Skulle sedan bankerna önska genom förkortning af uppsägningstiden lämna sina kunder ersättning för inskränkningen i uttagsfrihet, så kan sådant icke ske utan reglementsförändring, som beror på Kungl. Maj:ts stadfästelse.

Mitt förslag, att det högsta belopp, som under en och samma kalendermånad må kunna omedelbart uttagas, skulle fixeras till sammanlagdt kr. 1,000, motiveras däraf, att ett sådant stadgande öfverensstämmer med den praxis, som utbildat sig under de senaste mer än tio åren och sålunda är ett uttryck såväl för hvad allmänheten visat sig behöfva som för hvad bankerna ansett sig utan olägenhet kunna prestera. Det skulle således i de flesta fall icke komma att innebära någon inskränkning för den stora allmänheten, men väl förhindra, att denna numera så betydande bankräkning genom osund konkurrens, till skada för landets bankväsende i det hela, förlorar den karaktär af till stor del bunden räkning, som den ännu i de flesta banker har och som banklagen velat åt densamma bevara.

I nedanstående formulering af mom. 2 har jag utbytt orden »utan afvaktan på uppsägningstidens utgång» mot orden »utan föregående uppsägning» af det skäl, att de senare men ej de förra orden motsvara hvad som verkligen äger rum vid omedelbara uttag å sparkasseräkning. De försiggå faktiskt utan föregående uppsägning.

Med anledning af hvad nu anförts, får jag vördsamt motionera,

att mom. 2 af § 26 i lagen om bankaktiebolag och af § 29 i lagen om solidariska bankbolag måtte få följande delvis ändrade lydelse:

Å medel, som på så kallad sparkasseräkning eller därmed likartad räkning insättas, må icke godtgöras ränta för högre belopp än tre tusen kronor af en insättares tillgodohafvande. Ej heller må bankaktiebolag ikläda sig skyldighet att annorledes än viss tid, minst en vecka, efter uppsägning återbetala å sådan räkning insatta medel; styrelsen dock öppet lämnadt att, då sådant pröfvas utan olägenhet kunna ske, i särskilda fall medgifva utbetalning utan föregående uppsägning, dock ej till högre belopp än sammanlagdt ett tusen kronor under

en och samma kalendermånad. Insättning å räkning äfvensom uppsägning skall antecknas i motbok, som utlämnas till räkningshafvaren. Då medel å sådan räkning lyftas, skall anteckning därom omedelbart göras i motboken.

Stockholm den 23 januari 1909.

E. Hägglund.
